

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/83/2020
Identifikačné číslo spisu: 4113219914
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:4113219914.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne O. X., bývajúcej v Y., J. S. XXXX/XX, zastúpenej JUDr. Pavlom Vöröšvárym, advokátom so sídlom v Topoľčanoch, Škultétyho 1597/7, proti žalovanej N. P., bývajúcej v J., I. XXX/X, zastúpenej JUDr. Petrom Zilizim, advokátom so sídlom v Dunajskej Strede, Smetanov háj 288/17, o neúčinnosť právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 19C/205/2013, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 15. mája 2019 sp. zn. 25Co/118/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalobkyňa má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 17. januára 2018 č. k. 19C/205/2013-212 určil, že bližšie označená darovacia zmluva uzatvorená dňa 19. novembra 2012 medzi darcom Z. P. a žalovanou je voči žalobkyni právne neúčinná.

1.1. Prvostupňový súd mal vykonaným dokazovaním za preukázané, že manžel žalovanej Z. P. má voči žalobkyni záväzok z titulu pôžičky (i) vo výške 33.000 € s 15 % úrokom na dobu 12 mesiacov, ktorú jej mal vrátiť do 3. decembra 2010, (ii) vo výške 2.500 €, ktorú jej mal vrátiť do jedného mesiaca a (iii) vo výške 10.000 €, ktorú mal vrátiť do 14. júla 2010. Z. P. požičané finančné prostriedky žalobkyni v dojednanej dobe nevrátil. Rozsudkom Okresného súdu Topoľčany z 31. októbra 2012 č. k. 6C/144/2012-51, ktorý nadobudol právoplatnosť dňa 7. januára 2013, bol Z. P. zaviazaný zaplatiť žalobkyni sumu 50.450 € s príslušenstvom.

1.2. Zistil, že v čase uzatvorenia predmetnej darovacej zmluvy bola žalovaná manželkou Z. P., manželstvo uzatvorili v roku 2012 a pred uzatvorením manželstva žili dva roky v spoločnej domácnosti ako druh a družka. Vedomosť žalovanej o pôžičkách manžela mal za zrejmú aj z jej písomných vyjadrení, z podania žalovanej zo dňa 16. mája 2014, ktorým navrhla prerušenie konania s poukazom na podaný návrh na obnovu konania vedeného na Okresnom súde Topoľčany vedený pod sp. zn. 8C/19/2014. Na základe uvedeného dospel k záveru, že žalovaná mala vedomosť o konaní

prebiehajúcim na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 6C/144/2012, v ktorom bol jej manžel Z. P. zaviazaný zaplatiť žalobkyni sumu 50.450 € s príslušenstvom a rovnako mala vedomosť o konaní prebiehajúcim na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 8C/19/2014, v ktorom sa Z. P. domáhal obnovy konania vedeného pod sp. zn. 6C/144/2012 a ktorý návrh bol právoplatne zamietnutý.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 15. mája 2019 sp. zn. 25Co/118/2018 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

2.1. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie vykonal vo veci v dostatočnom rozsahu dokazovanie potrebné pre zistenie rozhodujúcich skutočností, pričom z vykonaného dokazovania vyvodil i správny právny záver. Súd prvej inštancie považoval v danej veci za rozhodujúce, že žalobkyňa preukázala existenciu vymáhateľnej pohľadávky voči Z. P. a skutočnosť, že v čase uzatvorenia predmetnej darovacej zmluvy bola žalovaná manželkou Z. P. Konštatoval, že žalovaná, ani jej právny zástupca, sa v priebehu konania na žiadne pojednávanie nedostavili a k meritu veci sa nevyjadrili. Žalovaná v priebehu konania neprodukovala žiadne dôkazy na preukázanie toho, že nemohla ani pri náležitej starostlivosti poznať úmysel dlžníka Z. P. ukrátiť svojho veriteľa - žalobkyňu. Dospel k záveru, že žalovaná mala vedomosť o pôžičkách manžela, keďže podaním zo dňa 16. mája 2014 navrhla prerušenie konania, ktoré zdôvodnila tým, že Z. P. podal návrh na obnovu konania sp.zn. 6C/144/2012, ktoré bolo vedené na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 8C/19/2014. Odvolací súd sa s uvedeným záverom v plnom rozsahu stotožnil, a preto napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie, ako vecne správny, potvrdil. Odvolací súd sa tiež stotožnil s odôvodnením napadnutého rozsudku, ktoré nepovažuje za potrebné opakovať a na tieto dôvody ďalej iba poukazuje [§ 387 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len "CSP")].

2.2. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku uviedol, že žalovaná žiadne zo svojich tvrdení v odvolaní pred súdom prvej inštancie ani neprezentovala ani nepreukazovala. Písomne sa k žalobe nevyjadrila, nedostavila sa na žiadne nariadené pojednávanie ani ona ani jej splnomocnený zástupca. Nenavrhla žiadne dokazovanie. Odvolací súd konštatoval, že v danej veci neboli splnené zákonné predpoklady pre uplatnenie prostriedkov procesnej obrany žalovanou v odvolacom konaní podľa § 366 CSP. Preto prvostupňové rozhodnutie potvrdil.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolatelka“) dovolanie, a to podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Žalovaná navrhla, aby najvyšší súd napadnuté odvolacie rozhodnutie zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP žalovaná formulovala dve otázky, ktoré ešte neboli v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešené, a to (i) „či napadnutý právny úkon je odporovateľný a teda voči žalobcovi právne neúčinný podľa § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka, ak zo súdom vykonaného dokazovania, hoci nejde o dôkazy predložené žalovanou stranou, je zrejmé, že žalovaná - blízka osoba nemohla poznať úmysel dlžníka ukrátiť svojho veriteľa“, (ii) „či vyvrátiteľná právna domnienka podľa § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka je vyvrátiteľná iba dôkazmi produkovanými žalovanou stranou, alebo akýmikoľvek dôkazmi produkovanými ktoroukoľvek stranou v konaní“.

3.2. Žalovaná v súvislosti s formulovanými otázkami nastolila skutkový stav inak, ako ho zistili nižšie súdy a uviedla, že „časový sled udalostí jednoznačne preukazuje, že ... nemala ako a nemala ani prečo vedieť o tomto dlhu dlžníka z decembra 2009, februára 2010 a júna 2010. Nemohla preto ani poznať prípadný úmysel dlžníka niekoho ukrátiť v dôsledku uzavretia napadnutej darovacej zmluvy“. Uvedené vyplýva podľa žalovanej priamo z dôkazov predložených žalobkyňou, pričom „je irelevantné, ktorá procesná strana predkladá dôkazný prostriedok v konaní, ktorý preukáže vylúčenie uplatniteľnosti § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka“, uzavrela žalovaná.

4. Žalobkyňa vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalovanej v podstatnom uviedla, že k uzavretiu spornej darovacej zmluvy nesporne došlo v čase, keď žalovaná a pán P. už boli manželmi, a preto žalovaná musela súdu preukázať (§ 42a ods. 3 OZ), že nemohla pri náležitej starostlivosti poznať úmysel dlžníka ukrátiť žalobkyňu, t. j. svojho dlžníka. Žalovaná takéto dokazovanie v prvostupňovom konaní nenavrhla.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu a dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

8. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod. V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. V neposlednom rade dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

13. V danom prípade žalovaná formulovala otázky, doteraz nevyriešené dovolacím súdom tak, (i) „či napadnutý právny úkon je odporovateľný a teda voči žalobcovi právne neúčinný podľa § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka, ak zo súdom vykonaného dokazovania, hoci nejde o dôkazy predložené

žalovanou stranou, je zrejmé, že žalovaná - blízka osoba nemohla poznať úmysel dlžníka ukrátiť svojho veriteľa" a (ii) „či vyvrátiteľná právna domnienka podľa § 42a ods. 3 Občianskeho zákonníka je vyvrátiteľná iba dôkazmi produkovanými žalovanou stranou, alebo akýmkoľvek dôkazmi produkovanými ktoroukoľvek stranou v konaní" (bod 3.1.).

14. K spôsobu, ktorým žalovaná v danom prípade odôvodňuje prípustnosť dovolania [bod 3.1.(i) a (ii) a 3.2.], najvyšší súd uvádza, že rozhodnutiu všeobecného súdu v civilnom sporovom konaní spravidla predchádza riešenie celého radu procesnoprávných a hmotnoprávných otázok s rôznym významom pre rozhodnutie. Na podklade ich postupného riešenia civilný súd niektorým otázkam priznáva relevanciu, iné posudzuje ako bezvýznamné pre svoje rozhodnutie. Právna otázka relevantná podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť preto v dovolaní vymedzená jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom, ktorý dovolaciemu súdu umožňuje prijať záver o tom, konkrétne o ktorú otázku dovolateľovi ide a či vo vzťahu k nej je daná prípustnosť (a v prípade prípustnosti aj dôvodnosť) dovolania. Takouto právnou otázkou ale nemôže byť otázka vychádzajúca z hypotetického skutkového stavu nezisteného odvolacím súdom, na ktorom odvolací súd nezaložil svoje rozhodnutie (§ 421 ods. 1 písm. b/ v spojení s § 442 CSP); o takýto prípad ide aj v posudzovanom prípade. Inak povedané nižšie súdy nezistili a ani nevychádzali z takého skutkového stavu, ako ho v rámci dovolania formulovala žalovaná, t. j., že na základe časového sledu udalosti, vychádzajúc z dôkazov predložených žalobkyňou, žalovaná „nemala ako a nemala ani prečo vedieť o tomto dlhu dlžníka". Na podklade takto formulovaného dovolania žalovanej a jej právnych otázok - nevychádzajúcich zo skutkového stavu zisteného odvolacím súdom - nemožno uskutočniť meritórny dovolací prieskum.

15. Nie bez významu k žalovanou nastoleným dovolacím otázkam o výklade § 42a ods. 3 OZ je reálna pochybnosť o tom, či ide o otázku právnú alebo skutkovú, keďže jej zodpovedanie nižšími súdmi, teda, či bolo alebo nebolo preukázané, že žalovaná nemohla ani pri náležitej starostlivosti poznať úmysel dlžníka ukrátiť žalobkyňu, sa viazalo v prevažujúcom rozsahu na proces zisťovania skutočného stavu a samotné dokazovanie. Takto zistený a dokazovaním ustálený skutkový základ sporu (resp. takto vyriešenú otázku skutkovej povahy) nemožno v dovolacom konaní úspešne spochybňovať v rámci podaného dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP.

16. Pokiaľ žalovaná v podanom dovolaní tvrdila, že otázka dôkaznej povinnosti žalovanej a vyvrátiteľnej právnej domnienky súvisiaca s ustanovením § 42a ods. 3 OZ doteraz nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená, ani toto jej tvrdenie nezodpovedá skutočnosti.

16.1. V rozhodnutí sp. zn. 5Obdo/4/2016 z 30. marca 2017 (uverejnenom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 7/2017 ako R 67/2017) najvyšší súd v súvislosti s výkladom ustanovenia § 42a OZ uviedol, že v prípade blízkych osôb zákon „konštruje vyvrátiteľnú domnienku, že úmysel dlžníka ukrátiť jeho veriteľa poznali; je preto na týchto osobách (ak chcú účinne zabrániť podanej odporovacej žalobe), aby v konaní preukázali, že úmysel dlžníka v čase uskutočnenia ukracujúceho právneho úkonu nemohli poznať ani pri vynaložení náležitej starostlivosti. K účinnému vyvráteniu tejto zákonnej domnienky (v záujme vlastného procesného úspechu) je preto nevyhnutné jednak tvrdenie žalovanej blízkej osoby dlžníka, že dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa aj pri náležitej starostlivosti nemohla poznať, ale najmä preukázanie (splnenie dôkaznej povinnosti) konkrétnych úkonov vynaloženia náležitej starostlivosti. Za týmto účelom musí žalovaná blízka osoba hodnoverným spôsobom v konaní preukázať, že v súvislosti s odporovaným právnym úkonom vynaložila takú relevantnú činnosť, aby ukracujúci úmysel z výsledkov tejto činnosti rozpoznala, alebo sa o ňom aspoň mohla dozvedieť".

16.2. Podobne vo veci sp. zn. 3Cdo/227/2017 najvyšší súd riešil dovolaciu otázku, pri ktorej dovolateľ tvrdil, že v konaní o odporovateľnosti právneho úkonu nebola doteraz dovolacím súdom vyriešená otázka dôkazného bremena a jeho unesenia. V tejto súvislosti najvyšší súd uviedol, že «[p]odstatu dôkazného bremena, jeho zmysel, rozdelenie a procesnoprávne dôsledky jeho (ne)unesenia už najvyšší súd vysvetlil vo všeobecnosti vo viacerých rozhodnutiach (porovnaj 3Cdo/2/2016, 3MCdo/6/2010, 2Cdo/256/2012, 4Cdo/13/2009, 5Cdo/218/2012, 6Cdo/81/2010) ... otázka unesenia dôkazného bremena súvisí s otázkou splnenia povinnosti tvrdenia. ... Osoba dlžníkovi blízka sa v zmysle § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka môže v konaní o určenie neúčinnosti právneho úkonu brániť tvrdením a

preukázaním, že o dlžníkovom úmysle ukrátiť veriteľa odporovateľným úkonom nevedela a ani nemohla vedieť napriek tomu, že vyvinula „starostlivosť“ na rozpoznanie tohto úmyslu dlžníka a šlo o „náležitú starostlivosť“. Vynaloženie „náležitej starostlivosti“ v zmysle uvedeného ustanovenia predpokladá, že osoba dlžníkovi blízka vynaložila s ohľadom na okolnosti prípadu a so zreteľom na obsah právneho úkonu dlžníka takú dostatočnú aktivitu (t.j. aktívne konala tak), aby dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa v čase odporovateľného úkonu spoznala alebo sa o ňom dozvedela". V tomto rozhodnutí poukázal najvyšší súd aj na ďalšie svoje rozhodnutia s obdobným záverom (5Cdo/188/2010 a 2Cdo/109/2007).

17. Z vyššie uvedených dôvodov najvyšší súd dovolanie žalovanej odmietol z dôvodov uvedených v § 447 písm. f/ CSP („dovolací súd odmietne dovolanie, ak dovolanie nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435“).

18. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.